שתי חרבות, ארנק אחד וטנק

הקיסר הציע פשרה, האפיפיור הציע קלון – ומי ילך הפעם לקנוסה?

בהפיכה הרוחנית של האפיפיור נקבעה עליונות הרשות המוסרית על פני כל רשויות השלטון, כולל בהכרעות פוליטיות ומדיניות. המוסר הלא אמור לשכון גם שם. או כפי שקבע אהרן ברק בעידן הפארסה: "כל דבר הוא 'עניין משפטי', במובן זה שהמשפט קובע לגביו עמדה, אם מותר הוא או אסור"

היסטוריה, קבע קרל מרקס, חוזרת בפעם הראשונה בטרגדיה, ובשנייה - בפארסה. ואכן, נפילה שנייה לתוך אותו בור זה נלעג. וזה לא בהכרח שהניסיון לא נלמד, אדרבה, היה אפשר אפילו להאמין שמישהו למד משהו מהמסע המחוצף של אפיפיור מהמאה האחת עשרה לבסס את עליונות הכנסייה על כל מוסדות השלטון שבסופו הוא השיג שררה מוחלטת.

לאחר נפילת האימפריה הרומית הגדולה, פחות ממאה שנים לאחר שאימצה את הנצרות - דת שבוחלת בכל הבלי העולם הזה ומקדשת את החיים שאחרי המוות - כל מה שנותר מהמבנה השלטוני המפואר ברומא היה הכנסייה.

תפקיד הכנסייה היה לשמור על המוסר ולדאוג לצרכים הרוחניים של צאן מרעיתה, וכן לשמש מופת לחיים צנועים ולהסתפקות במועט. אבל השנים עברו, וקמו קיסרים שהחלו לשקם את הציוויליזציה, לבנות מחדש את תשתיות הדרכים ולהגן עליהן. הכנסייה החלה שולחת ידה גם 'לנכסים ארציים, צברה עושר מופרז, אדמות וכוח להתערבות פוליטית בין שהנושא מעניינה ובין שלא.

במאה האחת עשרה נבחר לאפיפיור גרגוריוס השביעי, שלתפיסתו לא היה שום עניין שאינו כפוף לכנסייה. "הכול כניס", אם תרצו. "ישו", כך פסק, "הותיר אחריו שתי חרבות - חילונית ודתית". והואיל והסמכות הרוחנית חולשת על הנפש, והואיל וגם לקיסר יש נפש, ברור שגם נפשו של הקיסר כפופה לכנסייה.

באמצעות מסמך רשמי, הקרוי 'התכתיב האפיפיורי', ביצע האפיפיור הפיכה רוחנית שבה נקבעה עליונות הרשות המוסרית על פני כל רשויות השלטון, כולל בהכרעות פוליטיות ומדיניות. המוסר הלא אמור לשכון גם שם. או כפי שקבע אהרן ברק בעידן הפארסה: "היותו של העניין 'פוליטי מובהק' אינו יכול להסיר מאותו עניין את היותו גם 'עניין משפטי'. כל דבר הוא 'עניין משפטי', במובן זה שהמשפט קובע לגביו עמדה, אם מותר הוא או אסור".

מלאה הארץ משפט

מהפכת 'התכתיב האפיפיורי' קבעה, בניגוד לחוק הקיים, שרק הכנסייה אחראית למינוי ולהדחה של אנשי כנסייה, ומנגד שבסמכות האפיפיור למנות ולהדיח מלכים וקיסרים, להגיש כתבי אישום ולחוקק חוקים שאין איש רשאי לבטל. לקיסר הותרה הזכות "לנשק רק את רגליו של האפיפיור, ולא של אף אחד אחר".

העוצמה המוסרית של הכס הקדוש נבעה מתפיסתה כנעדרת ארנק, חרב, נכסים או עניין פוליטי. אלא שאז היא כבר הייתה גוף שלטוני עתיר נכסים, הגובה מיסים ומתערב במדיניות חוץ ופנים. הפקעת הזכות למינוי אנשים מטעם הקיסר משמעה כניעה לשלטון טוטליטרי בעל שתי חרבות וארנק.

מרגע ההפיכה הרוחנית נוצרו שתי 'חוקות' מקבילות, וכל אחת מהן טענה לגיבוי א-לוהי. נוצר כאוס תחוקתי, וידו של האפיפיור הייתה על העליונה: הוא למצער הציליח לערער את חוקיות שלטונו של הקיסר. בהיעדר חוק ברור רק הכוח מכריע. ואכן, גם פה עלתה השאלה "לצד מי יהיו הטנקים".

הקיסר היינריך הרביעי טען שזכותו למנות אנשי דת היא מתוקף א-לוהי, והוא אינו מתכוון לבקש רשות מהאפיפיור. האפיפיור החרים המישה מיועציו מתוקף רצון הא-ל. הקיסר כינס בתגובה ועידה של נכבדי הכנסייה, והם דרשו מגרגוריוס להתפטר. בתגובה שלל האפיפיור את חוקיות שלטונו של הקיסר והאשים אותו האשמת שווא בהטרדה מינית של מטילדה

האפיפיור העכשווי בישראל העתיק את הטקטיקה של קודמו, והוא מדרדר את יוקרתה של הרשות השופטת למצבה העגום של הכנסייה, למלחמות אזרחים ולסכנת פלישה. אבל לא אכפת לו, משום שלפחות עד לתבוסה המוחצת הצליחה הכנסייה להשליט את מרותה, להתעשר ולהסתאב ללא פיקוח מעליה

רוזנת טוסקנה, וכינס ועידה של תומכיו שהוציאה את הקיסר לנבצרות. ואז נמאס לקיסר, והוא הדיח את האפיפיור.

ופה אין לי אלא לצטט מוויקיפדיה, משום שזו הטעות הקרדינלית של יוזמת הרפורמה הלגיטימית מאין כמוה של הקיסר הנוכחי: "בניגוד לקיסרים אחרים שהדיחו אפיפיורים [...] ביצע היינריך הרביעי מהלך זה בפזיזות [...] הוא לא הכין את דעת הקהל למהלך כה דרמטי. ההפתעה וההתרעמות על מעשהו של הקיסר הביאו למרד נגדו, בו נטלו חלק אצילים שונים בקיסרות שהתנגדו לו [...] שליחי האפיפיור חיזקו את מעמד האופוזיציה בקיסרות הרומית הקדושה והיה חשש ממשי שהיינריך יאבד את שלטונו".

האפיפיור סימס לקיסר: "הודחת, יא אפס"

הקיסר סימס בחזרה: "חחח. מי אתה שתאיים, אתה ואיזה צבא?"

האפיפיור שלח בוואטסאפ תמונה עם [illegible] לוחמים: "חחח. כשקוראים לנוצרים [illegible] להציל את ארץ הקודש מהכופרים הם לא מאכזבים".

מונופול על מלכות השמיים

גם קיסרים מתקפלים מול יריב שיש לו ארנק, שתי חרבות ומונופול על מלכות השמיים נשגבה ואינו בוחל במניפולציות פוליטית ארציות בתכלית.

הקיסר ניסה להגיע לפשרה. האפיפיור [illegible]ציע קלון. הקיסר דלק אחרי האפיפיור [illegible]ד לטירת קנוסה. הקיסר הידפק שלושה ימים על דלת הטירה הנצורה, כורע ברך בשלג, יחף ולבוש בלויים והתחנן למחילה. כך גם הנחיל לתרבות את מטבע הלשון 'הליכה לקנוסה', המבטא כניעה מלווה השפלה. האפיפיור נאלץ להסיר את החרם.

בתוך אותו כאוס תחוקתי שלטוני מינתה קבוצת אבירים מהאופוזיציה קיסר חדש, אומנם חסר תוקף חוקי, אבל בזמן מהפכה החוקים אינם תקפים עוד. בגרמניה פרצה מלחמת אזרחים. האפיפיור ניצל את ההוללה ושוב החרים את הקיסר. לקיסר נמאס, הוא פלש לאיטליה עם כוח צבאי, ובתום ארבע שנות מלחמה מיותרת כבש את רומא, הדיח את גרגוריוס ומינה אפיפיור אחר תחתיו.

את הכאוס ניצלו הפעם שבטים ברבריים, שבזזו ועשקו את רומא. התושבים הטילו את האשמה על גרגוריוס והעיפו אותו לגלות. "אהבתי צדק ושנאתי אי-שוויון", כתב משם, "ולכן אני מת בגלות". ומת בתוך שנה.

האפיפיור הישראלי

בפרספקטיבה היסטורית רחבה, הכנסייה הפסידה. המדינות המודרניות קמו על סמך הכלל הדוגל בהפרדת הדת מהמדינה כדי למנוע מרשות אחת להשתלט על האחרות בטיעון למונופול על המוסר. במדינות מודרניות המוסר התרבותי מגולם בלשון החוק, והכול כפופים לחוק.

האפיפיור העכשווי בישראל, בפארסה שמתנהלת היום, שהעתיק את הטקטיקה של קודמו, מדרדר את יוקרתה של הרשות השופטת למצבה העגום של הכנסייה, למלחמות אזרחים ולסכנת פלישה. אבל לא אכפת לו, משום שלפחות עד לתבוסה המוחצת הצליחה הכנסייה להשליט את מרותה, להתעשר ולהסתאב ללא פיקוח מעליה. האפיפיור ההוא שכח שישו ציווה לתת לקיסר את אשר לקיסר. האפיפיור הנוכחי מצא היתר לקחת את אשר לקיסר, ונתלה ביהדות: "בניגוד לנצרות אין [ביהדות] הכרה בכך שמה שלקיסר לקיסר ומה שלאפיפיור לאפיפיור" (א' ברק).

הפארסה היא שהפעם הזו, האפיפיור שכרה לעצמו את הבור הוא מי שילך לקנוסה.